

بررسی تطبیقی معاد

از دیدگاه اسلام و آیین زرتشت

حجت الاسلام و المسلمین محسن هنرور

۱۴۰۲

سرشناسه
 عنوان و نام پدیدآور : بررسی تطبیقی معاد از دیدگاه اسلام و آیین زرتشت / محسن هنرور.
 مشخصات نشر : قم: عصر جوان، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری : ص. ۱۶۶.
 شابک : 978-622-253-379-3
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت: کتابنامه : ص. ۱۶۳.
 موضوع : معادشناسی Islamic eschatology

معادشناسی زردشتی Eschatology, Zoroastrian
 اسلام و زردشتی Relations -- Zoroastrianism -- Islam

رده بندی کنگره : BP۲۲۲
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۴
 شماره کتابشناسی ملی : ۹۲۱۳۴۷۴
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا
 تاریخ درخواست : ۱۴۰۲/۰۲/۲۰
 کد پیگیری : ۹۲۱۳۰۵۶

عنوان کتاب: بررسی تطبیقی معاد از دیدگاه اسلام و آیین زرتشت

مؤلف: حجت الاسلام والمسلمین محسن هنرور

خدمات فنی: ابوالقاسم کریم تبار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

انتشارات: عصر جوان

شمارگان: ۳۰۰ جلد

چاپخانه: زمزم

قیمت: ۱۱۰/۰۰۰ تومان

مرکز پخش: قم خیابان ارم پاساژ قدس طبقه آخر پلاک ۱۶۷

انتشارات عصر جوان تلفن ۰۳۷-۰۲۵۳۷۷۳۰۰-۰۹۱۲۵۵۲۸۴۸۰

حق چاپ برای ناشر و مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

مقدمه..... ۰

فصل اول: بررسی مفهوم معاد در اسلام و آیین زرتشت..... ۱

معاد چیست؟..... ۳

مروری بر دیدگاهها در باره معاد..... ۵

۱. انکار اصل معاد..... ۵

۲. اعتقاد به اصل معاد:..... ۶

۳. انکار معاد روحانی و اعتقاد به معاد جسمانی..... ۶

۴. انکار معاد جسمانی و اعتقاد به معاد روحانی..... ۷

۵. اعتقاد به معاد جسمانی و روحانی..... ۷

برخی از دلایل و شواهد اثبات معاد..... ۸

۱. فطرت:..... ۸

۲. تاریخ:..... ۹

۳. ابدیت خواهی:..... ۱۳

۴. جاودانگی:..... ۱۴

بررسی مفهوم اسلام..... ۱۵

ویژگی های دین اسلام..... ۱۷

۱. جهانی بودن دین اسلام:..... ۱۷

۲. کاملترین دین:..... ۱۸

زرتشت در قرآن و تاریخ..... ۱۸

آیین زرتشت: ۲۳

کتاب آیین زرتشت ۲۵

تعالیم زرتشت: ۲۶

فصل دوم: معاد در آیین زرتشت ۲۹

۱. روح جاودان: ۳۲

۲. حقیقت مرگ: ۳۳

۳. دیو مرگ: ۴۰

۴. گریه بر مردگان: ۴۱

۵. جهان پس از مرگ: ۴۳

۱. احکام اموات: ۴۵

۲. غسل میت ۴۶

۳. تدفین میت ۴۶

۶. چینوت پل: ۵۱

۷. داوری: ۵۳

۷-۱. داوری فردی: ۵۴

۷-۲. داوری نهایی یا عمومی: ۵۵

۸. روان بدون بدن در عالم پس از مرگ: ۵۷

۹. بهشت، دوزخ، همیستان: ۵۸

۹-۱. دوزخ: ۶۰

۹-۲. همیستان: ۶۰

۱۰. روز رستاخیز: ۶۳

فصل سوم: معاد از دیدگاه اسلام ۶۷

معاد از دیدگاه قرآن ۶۹

۱. اهمیت معاد از نظر قرآن ۶۹

۲. دیدگاه قرآن نسبت به مرگ ۷۶
۳. دیدگاه قرآن مبنی بر وجود عالم برزخ ۷۸
- آیات قرآن ۷۹
۴. رستاخیز ۸۴
- ۴-۱. قیامت ۸۴
- ۴-۲. احیاء موتی ۸۵
- ۴-۳. «بعث» (برانگیختن) ۸۶
- ۴-۴. حَشْر ۸۹
- ۴-۵. نشر ۹۰
- ۴-۶. معاد ۹۲
- ۴-۷. لقاء الله ۹۳
- ۴-۸. رجوع الی الله ۹۴
۵. پل صراط ۹۶
- شرایط شمول شفاعت ۱۰۳
۶. بهشت و جهنم: ۱۰۴
- توصیف بهشت و نعمت‌های آن: ۱۰۴
- توصیف جهنم و عذاب‌های آن ۱۰۵
- ❖ اوصاف بهشتیان در قرآن کریم ۱۰۷
- معاد از منظر روایات ۱۱۴
۱. دیدگاه اسلام درباره حقیقت مرگ ۱۱۴
۲. گریه بر اموات: ۱۱۴
۳. دفن میت ۱۱۹
- ۳-۱. با ارزش بودن بدن و جسد: ۱۱۹

- ۲-۳. جسد و بدن، رتبه نازله روح است و همانند روح مورد احترام و
تکریم باید واقع شود..... ۱۲۰
- ۳-۳. آلودگی محیط اطراف..... ۱۲۲
- ۳-۴. وجود عاطفه..... ۱۲۳
- ۳-۵. عبرت و یادآوری:..... ۱۲۳
۴. دیدگاه دین اسلام درباره شفاعت..... ۱۲۳
- ۴-۱. مقدمات شفاعت..... ۱۲۳

فصل چهارم: وجوه تشابهات و تفاوتها..... ۱۲۷

- مقدمه..... ۱۲۹
- شباهتها..... ۱۲۹
۱. شبهات در مقوله مرگ..... ۱۳۰
۲. شبهات در عالم پس از مرگ..... ۱۳۰
۳. شبهات در پل صراط..... ۱۳۱
۴. شباهت در داوری..... ۱۳۱
۵. شباهت در اعراف..... ۱۳۱
۶. شبهات در احکام اموات..... ۱۳۲
- تفاوتها..... ۱۳۲
۱. تفاوتها در عالم آخرت (معاد)..... ۱۳۲
۲. تفاوتها در مقوله مرگ..... ۱۳۴
۳. تفاوت در خالق مرگ..... ۱۳۵
۴. تفاوت در مامور مرگ..... ۱۳۶
۵. تفاوت در احکام اموات..... ۱۳۶
۶. تفاوت در جهان پس از مرگ..... ۱۳۷

۱-۶. روح: ۱۳۷

۲-۶. برزخ: ۱۳۷

۳-۶. انسانها پس از مرگ: ۱۳۸

۴-۶. تفاوت در واقعه رستاخیز: ۱۳۸

۵-۶. تفاوتها درباره بهشت و جهنم: ۱۴۰

۶-۶. تفاوتهای پل صراط با چینوت پل: ۱۴۲

۷-۶. تفاوتهای همیستان با اعراف: ۱۴۲

نتیجه گیری ۱۴۵

منابع و ماخذ ۱۴۹

مقدمه

معاد یکی از اصلی ترین اصول اعتقادی ادیان الهی اسمانی است که این مقوله از نظر اسلام از اهمیت بالایی برخوردار است و نیز در آیین زرتشت و متون پهلوی و مینوی خرد و سایر متون اوستای مورد توجه قرار گرفته اهمیت آن در حدی است که به گفته موبدان زرتشتی «کسی که به این اصل یعنی معاد معتقد نباشد کافر است» و همچنین در اسلام معاد از ارکان اساسی دین که انکار آن موجب خروج شخص از دایره مسلمانان می شود قرار دارد که حدوداً یک سوم آیات قرآن درباره معاد نازل شده است در اسلام بقای روح پس از مرگ از مهمات معارف اسلامی است که در همه افراد میل فطری به بقا و ادامه زندگی وجود دارد. که در این خصوص به روشهای کتاب خانه ای و توصیفی تحلیلی بررسی تطبیقی معاد از منظر دو دین اسلام و آیین زرتشت پرداخته است که در موضوع معاد وجوه متشابه و متفاوت آن به تفصیل تشریح شده است.

ادیان الهی دارای اصول مشترک و ثابتی هستند که از میان آنها به سه اصل توحید، بنوت، و معاد اشاره کرده است پیامبران الهی از ادم تا خاتم پیامبران چه متقدم بر زرتشت و چه متاخر از زرتشت مردم را

به ایمان به این اصول سه گانه دعوت می‌کردند و از آنجا که همه پیامبران از سوی خدای واحد بر مردم فرستاده شده اند وجود تشابه و تطابق میان ادیان الهی در اصول نمایانگر منبع و ماخذ یک سان است که تمامی آموزه‌های پیامبران الهی در طول تاریخ از آن نشئت گرفته و آن وحی و کلام خداوند است.

اعتقاد به حیات پس از مرگ و رستخیز مردگان پس از زندگانی این جهان از مهمترین اصول و مبانی اعتقادی ادیان الهی است. پیامبران الهی همواره در پیام توحید منادی وجود جهانی دیگر بودند و تحقق حیات حقیقی انسان را در جهان دیگر وعده دادند. امروزه در بعضی آثار و باوجود شبیه‌های اجتماعی شبهاتی درباره رجحان دین زرتشت بر اسلام وارد کرده اند که با توجه به تقدم دین زرتشت بر اسلام از یک سو و اصول پندار نیک، گفتار نیک، و کردار نیک و نیز خصوصاً تشابه و تطابق نسبی آموزه معاد اسلامی با تعالیم اخروی دین زرتشت از سوی دیگر سبب شده در بین جوانان و نوجوانان از روایات زرتشتی در آموزه معاد حکم کنند. نفی و حیاتی بودن قرآن، اقتباس تعالیم پیامبر از صاحبان ادیان قبلی تضعیف دین اسلام در رسانه‌های معاند از برنامه‌های تبلیغی آنها می‌باشد.

بنا بر آنچه که آمده این ادعاهای برخی مستشرقان و ایرانیان باستان پرست انهم بدون استناد به مدارک معتبر کمتر مورد مذاقه سند تاریخ نگاران قرار گرفته است لذا این پژوهش پس از تحقیق

فراوان پیرامون آیین زرتشت و اسلام در موضوع اصول مشترک بین آنها بالاخص مقوله معاد تدوین شده است. از آنجا که در موجود دین زرتشت و نیز خود پیامبر به نام زرتشت اختلاف نظر هست بعضی منکر آن و برخی دیگر معتقد اند که در ایران باستان پیامبری در قبل از اسلام بین پیامبران گذشته وجود داشته به نام زرتشت و دارای آیینی است، ما در این کتاب به نظر کسانی که به آیین زرتشت معتقد هستند و بر این فرض که دین زرتشت وجود داشته است و فی الحال هم پیروانی دارد به مباحث معاد که از جمله اصول اعتقادی مشترک ادیان آسمانی است می پردازیم.

در باره اهمیت و ضرورت تحقیق، از آنجا که کمتر در این موضوع مولفین وارد شده اند و مقالات متعددی پیرامون مسائل اخلاقی و اجتماعی در آیین زرتشت تدوین نمودند و در خصوص مبحث معاد کمتر به آن اشاره شده و به رشته تحریر در آورده اند بنابر این حقیر جهت ارتقاء فهم کسانی که نسبت به آیین زرتشت در زمینه‌های مختلف بر اسلام ترجیح میدهند این پژوهش را در چهار فصل تنظیم و بین نظرات این دو دین یعنی اسلام و آیین زرتشت در موضوع معاد بررسی تطبیقی صورت پذیرفته است.

باید بپذیریم که:

۱- معاد در اسلام و آیین زرتشت تناسبی وجود دارد.

۲- در آیین زرتشت دلایل و شواهدی براعتقاد به معاد و مسائلی

پیرامون آن من جمله روح جاودان، پل چینوت. . . . وجود دارد
۳- در اسلام و کتاب آسمانی پیامبر خاتم (ص) به بحث معاد اعم

از معاد روحانی و یا جسمانی و بقاء روح اشاراتی متقن نموده است
۴- با وجود اعتقاد به معاد بین اسلام و آیین زرتشت یقیناً در اکثر

مبانی اعتقادی معاد وجوه تشابه و تفاوت‌های متعددی یافت می‌شود
از اهداف این کتاب می‌توان به رفع شبهه مخاطبان علی‌الخصوص

جوانان و نوع جوانان پیرامون رجحان آیین زرتشت بر اسلام، با توجه
به اینکه مقوله مرگ یکی از اصول اعتقادی مشترک بین اسلام و آیین

زرتشت است با این هدف «رفع شبهه انکار منشاء واحد در ادیان
آسمانی» تدوین گردیده است و همچنین پاسخ به شبهات وارده از

رسانه‌های مجازی و معاند با اسلام
پژوهشهایی در این زمینه تدوین یافته است که از جمله به عنوان

«بررسی تطبیقی معاد از دید گاه اسلام و آیین زرتشت» پیشینه‌ای در
منابع علمی ندارد لکن پس از بررسیهای مستمر و تحقیقهای فراوان

منتج است به این نتیجه که مولفین و تاریخ نویسان کتب و یا مقالات
متعددی پیرامون موضوعات مختلف من جمله رفتار نیک، کردار

و پندار نیک، و یا در مقوله معاد مانند معاد در پرتو قرآن و حدیث «علی
عالمی» یا معاد در قرآن «آیت الله امینی» یا مقالاتی مانند زرتشت در

ایران باستان «حسین مقدس، جواد کار خانه ای» یا بررسی تطبیقی
امکان معاد در اسلام و زرتشت نوسنده گان «حاجتی شورکی / محمد

جعفری» و کتبی دیگر مانند بررسی پنداری اثر پذیرى اسلام از زرتشت نویسنده «سید محمد حاجتی شورکی» و نیز بررسی معاد جسمانی از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا نویسنده «علیرضا کرمانی» به رشته تحریر در آمده. . . . این پژوهش با عنوان مذکور پس از بررسی‌های متعدد و جمع آوری منابع از کتاب‌فروشی‌ها و چاپخانه‌ها و حتی کتاب‌خانه ملی و با زحمات بی‌شائبه اساتید فرهیخته دانشکده، بحول قوه الهی تدوین شده تا انشاءالله برای مخاطبین، هدف گردآورنده متحقق گردد.

